

Дигітальний вимір образності лімінального у сучасному англомовному поетичному дискурсі

К. А. Лисова

Кафедра англійської філології і філософії мови імені професора О. М. Мороховського
Київського національного лінгвістичного університету, вул. Велика Васильківська, 73, Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: lysovakate@gmail.com

Paper received 24.08.18; Accepted for publication 01.09.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2018-177VI52-09>

Анотація. У статті окреслено основні положення міждисциплінарного підходу до вивчення феномену лімінальності, а також визначено його місце і роль у сучасному англомовному поетичному дискурсі. Образ лімінального витлумачується як чотирирівневий мультимодальний конструкт, що інкорпорує передконцептуальну, концептуальну, вербальну та невербальну площини. Конструювання образів лімінального відбувається на перетині двох і більше модусів сучасного англомовного поетичного дискурсу (вербального, візуального, аудіального та аудіовізуального). З огляду на динаміку розвитку поетичного дискурсу та тенденцію до постійних змін його змісту і форми, у розвідці розроблено нову комплексну методику аналізу образності лімінального з акцентом на пояснення виходу поетичних текстів в мультимодальну площину. У світлі мультимодальної парадигми спостерігається зміна призначення літератури у зв'язку з виникненням нових форм мистецтва. Наразі, коли досить важко уявити людину без смартфона, а висловлювання на кшталт: "Зараз погуглю!" стало невід'ємним складником евристичної діяльності людини, розробка концептуально нових теоретичних підходів до аналізу художніх форм, включаючи поетичні, набуває неабиякої актуальності. У статті зазначено ті чинники і тенденції розвитку сучасного англомовного поетичного дискурсу, що сприяли виникненню абсолютно нового різновиду дигітальної поезії – кодопоезії (кіберпоезії, e-poetry). Кодопоезія у дослідженні витлумачується як феномен органічного і, що важливо, абсолютно доступного для прочитання пересічним реципієнтом, переплетення класичної поезії з комп'ютерним кодом. Точніше, це програмний код, креативно оформлений у поезію. Даний літературний різновид у зв'язку зі своєю формою цілком залежить від цифрових операцій на електронному пристрої та характеризується семантичним розмаїттям і значущістю форми. Словом, специфіка генерування такого типу дискурсу неодмінно передбачає застосування цифрових технологій, а також його існування в електронному форматі. Через величезну кількість технологій, що використовуються для конструювання дигітальної поезії, розмаїття способів їх використання, а також радикальні відмінності між стилем використання цих технологій різними авторами кодопоезія характеризується як неоднорідна гібридна сутність. Важливо зазначити, що не всі кодотвори обов'язково мають бути робочою програмою, яку може скопіювати та виконати машина. У конструюванні образності кодопоезії задіяні засоби поєднання різних технік текстотворення – лінгвістичні, цифрові, інтерактивні. Разом із тим вони можуть бути інтерактивними або статичними та виконуватись в усному вигляді чи за допомогою комп'ютера. Ці шедеври також можуть бути написані мовою програмування, але залишатись доступними для прочитання людиною або ж бути комп'ютерним кодом із включеною в нього людською мовою. Через це техно-образи сприймаються об'ємним за своєю внутрішньою структурою та "гібридним" за формою. Однією з домінуючих рис кодопоетичних текстів, що визначає характер їх творення та сприйняття реципієнтом, постає лімінальність. З точки зору змісту, дигітальна поетика цілком очевидно тяжіє до абстракції, частоті зміни фокусів та зорієнтована на деперсоналізацію поезії і деіндивідуалізацію автора завдяки її мережеві (networked) природі, а також спрямована на активне залучення читача до співтворства.

Ключові слова: образність лімінального, мультимодальний конструкт, дигітальний дискурс, дигітальна гуманітаристика, техно-образ.

Вступ. Німі, застигли на блідих сторінках поетичні тексти в класичному їх розумінні вже давно не викликають такого зацікавлення, як колись, адже тепер вони видаються неспроможними передати або викликати усю ту палітру емоційних відтінків, що хотів би автор. Саме тому інтерес дослідників до мультимодальних форм поступово зростає. Це безпосередньо пов'язано з періодом їх створення, якому, як правило, властивий стрімкий розвиток технологій та поява нових способів і засобів комунікації.

Короткий огляд публікацій по темі. Наразі у зв'язку з виникненням нових форм мистецтва в царині мультимодальної парадигми спостерігається зміна поглядів на призначення літератури (Nørgaard N. 2010, Маріна О.С. 2016). Грунтовні дослідження мультимодального дискурсу сучасних вітчизняних (Воробйова О., Маріна О.) та закордонних (Gibbons A., Cramer F., Funkhouser та ін.) науковців сприяли формуванню критеріїв виокремлення мультимодальних форм та методології їх аналізу.

Наразі, коли досить важко уявити людину без смартфона, а висловлювання на кшталт: "Зараз погуглю!" стало невід'ємним складником евристичної дія-

льності людини, розробка концептуально нових теоретичних підходів до аналізу художніх форм, включаючи поетичні [10] набуває неабиякої актуальності.

Метою цієї розвідки є окреслення дигітального виміру образності лімінального у сучасному англомовному поетичному дискурсі.

Загалом поезія виступає найбільш сприятливим ґрунтом для конструювання і функціонування образності лімінального через мобільність, "компактність", чутливість до змін креативних тенденцій та підвищену емотивність. Специфіка образності лімінального виходить у площини амбівалентного стану ліричного я, що характеризується ірраціональністю, розмитістю, переходом у проміжну зону абсолютного "позаходження", а також у сферу нереального, містичного часопростору, що формує неможливі лімінальні поетичні світи. Когнітивною основою образності лімінального є невизначеність, дифузність, розмитість, мінливість, що викликає у читача, в термінах Р. Цура, емоційну дезорієнтацію [13, 208] під час її осмислення й інтерпретації.

Образність лімінального є парасольковим терміном і включає вербальні та невербальні поетичні образи

лімінальної персони, лімінального стану ліричного героя, лімінального часу і лімінального простору.

Сьогодні поряд із класичними поетичними творами, основною характеристикою яких є відповідність мовно-стилістичній нормі побудови тексту, у Всесвітній мережі все частіше можна знайти цілком незвичайні тексти. Таким, що бентежить розум, постає мультимодальне конструювання образності лімінального в поезії британського поета Дж. Беннетта, смисловою домінантою якої є аномальність, оточена вираженою на всіх рівнях композиції девіантністю [3, с. 207]. На перший погляд – формально – це поетичний текст. Графічно великі літери функціонують у морфологічній структурі лексичних одиниць (*throUUUne*), девіантними виявляються синтаксичні конструкції, а точніше майже повна відсутність синтаксичної організації вірша дає підстави твердити про його дисгармонійний характер. Дібрані за принципом іконічності, графічні символи та пунктуаційні знаки заміняють літери та номінативні одиниці загалом (*caved-in /\ gates* – зруйновані /\ ворота; *bmouth o* – брот о; *gassy lllll gaazzing at the high shΔarp mist* – беззмістовне lllll вдивляння у гострий туман понад собою).

Getting Up

*rept dingle ,low the throUUUne
where I stubBle at the caved-in /\
gates a bubble brises from my
bmouth o gassy lllll gaazzing at
the high shΔarp mist I should sleeep
beneath the carr I should mouldd
my skkull I should filll my pannts
with stones ^{oooo}oo and stutter in my
suiit П the claw stackers clacking th
ere and I riisse and grisstle for
the staairs):(*

Таким чином, крізь призму часткового відхилення від нормативних ознак оформлення поетичного – і взагалі будь-якого – тексту на даному прикладі прослідковується конструювання макролімінальної поетичної форми – поетичного тексту, що знаходиться на межі між власне канонічним поетичним текстом і дивакватим набором графічних символів, частина з яких є літерами, оформленим за зразком поетичного тексту. Тобто, це і не поетичний текст у його класичному розумінні, і не цілковито безглуздий ланцюжок непов'язаних між собою символів. Це "гібридний" продукт, що доводить лімінальність статусу сучасного англomовного поетичного дискурсу та виступає частиною дигітального художнього дискурсу.

Загалом дигітальний художній дискурс включає прозові та поетичні тексти. Дигітальність цього типу дискурсу продиктована власне середовищем його виникнення та подальшого існування, тобто це дискурс, який генерується за допомогою електронних, цифрових засобів передачі, породження та зберігання інформації — смартфони, планшети, комп'ютери тощо (англ. *born digital*) [4, 3]. Дигітальний дискурс характеризується низкою взаємопов'язаних рис — асистемністю, мінливістю текстових меж, мультимодальністю, мультилінійністю, інтерактивністю, різнорівневою гібридністю, зміною рольового фокусу (автор — читач) та семантизацією помилок [7; 11, с.52-55]. Відтак, будь-який текст, що має цифровий фор-

мат, з часом може трансформуватись і зазнати суттєвих змін форми чи змісту.

Передвісником дигітального дискурсу було широке використання авторами різноманітних графічних символів, що входять в систему комп'ютерної передачі даних даних. Тобто таких знаків, що з'явилися або набули особливого значення з настанням епохи Інтернет (@, \, /, |, ~ тощо). Окрім того, дигітальні тексти, в усьому їх різноманітті, характеризуються нестабільністю, коливаннями у межах форми й змісту, а також різними конфігураціями модальностей [9, с.112]. Дигітальний дискурс проникає в усі сфери життя сучасної людини, супроводжуючи широкий спектр аспектів її життєдіяльності — розваги, замовлення їжі додому, ділове листування або чат із друзями, доповнений смайликами та емоджі.

В епоху мультимодальності художній текст як такий перетворюється на своєрідний "гібридний артефакт", набуваючи рис лімінальності, тобто межовості, перехідності. Загалом виступаючи осередком найкреативніших ідей та віань, художні тексти, включаючи поетичні, якнайкраще відбивають перехід від суто канонічних принципів оформлення тексту до нестандартних, нетипових, таких, що мають характеристики як поетичного тексту, так і інших видів мистецтва (вірш, надрукований у формі предмета, про який йдеться). Крім того, у результаті інтердискурсивної взаємодії у XXI столітті в поетичні тексти проникають нехудожні тексти [4] або ж взагалі "чужорідні" елементи, як-от математичні формули, вклеєні газетні вирізки тощо.

Далекоглядні перспективи мультимодальності у гармонійному поєднанні із невичерпними можливостями дигітального дискурсу сприяють виникненню абсолютно незвичайних текстів, що дуже узагальнено характеризуються терміном "дигітальна поезія". Вважається, що попередником дигітальної поезії (англ. *e-poetry, electronic poetry, cyber poetry*) були твори візуальної поезії. Дигітальність такої поезії продиктована власне середовищем її виникнення та подальшого існування, тобто це дискурс, який генерується за допомогою електронних, цифрових засобів передачі, породження та зберігання інформації — смартфони, планшети, комп'ютери тощо [3]. Дигітальну поезію визначають як літературний різновид, що у зв'язку зі своєю формою цілковито залежить від цифрових операцій на електронному пристрої та характеризується семантичним розмаїттям і значущістю форми [там само]. Чисельність видів дигітальних поетичних текстів обумовлюється великою кількістю засобів, за допомогою яких вони можуть бути створені — онлайн генератор поетичних текстів, інтерактивні ігрові програми тощо.

Проте, спектр творів дигітального гатунку не обмежується лише суто електронною поезією. Діапазон фантазії сучасних митців сягає навіть тієї царини, котра зазвичай здавалась закритою. Мова йде про появу творів, що формально знаходяться на межі між програмним кодом і поетичним текстом. Багато дослідників кодотворів (англ. *codeworks* — термін А. Сондхейма) вважають, що через поетичну апропріацію низькорівневого Інтернет-коду такі твори формально нагадують візуальну поезію [8]. Кодотекст — це

художній текст, що використовує програмний код, звертається до можливостей коду та інкорпорує його [там само].

Виникає цілком логічне запитання: окрім формальної подібності, як комп'ютерні програми співвідносяться з художнім дискурсом? І чи є вони тим, що наразі визначається як літературний жанр "Софтвєр Арт" (англ. "Software Art")? [8]. Ці питання виходять на авансцену досліджень художнього тексту.

Кодопоезія – це феномен суміші класичної поезії з комп'ютерним кодом [14]. На відміну від дигітальної поезії, це не просто використання комп'ютера для запису чи відображення вірша чи будь-якого твору мистецтва на екрані. Це радше програмний код, що містить у собі поезію [там само]. Важливо зазначити, що не всі кодотвори обов'язково мають бути робочою програмою, яку може скомпілювати та виконати машина. Разом із тим вони можуть бути інтерактивними або статичними та виконуватись в усному вигляді чи за допомогою комп'ютера. Ці шедеври також можуть бути написані мовою програмування, але залишатись доступними для прочитання людиною або ж бути комп'ютерним кодом із включеною в нього людською мовою [там само].

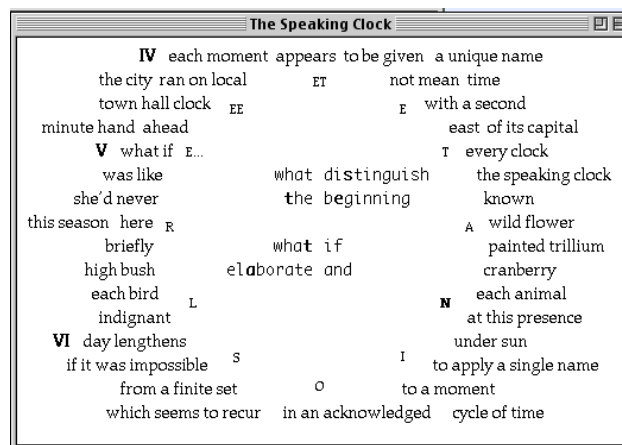
Англомова дигітальна поезія ХХІ століття цілком очевидно зорієнтована на деперсоналізацію поезії та деіндивідуалізацію автора [9]. Вона тягє до абстракції та виявляється значно деперсоналізованою, значною мірою через те, що ті медіа, які застосовуються для її створення, поступово стали гібридними.

У конструюванні образності кодопоезії задіяні засоби поєднання різних технік текстотворення – лінгвістичні, цифрові, інтерактивні. У результаті цього техно-образ постає об'ємним за своєю внутрішньою структурою та "гібридним" за формою. Так, однією з домінуючих рис кодопоетичних текстів, що визначає характер їх творення та сприйняття реципієнтом, постає лімінальність.

У широкому сенсі лімінальність розуміється як стадія переходу системи з одного стану в інший, пов'язана з втратою структури, ієрархії, статусу елементів. У більш вузькому контексті це — проміжний стан індивіда в соціокультурній структурі, коли попередня соціальна роль вже залишена, а нова ще не прийнята, знаходження "ні там, ні тут", позазнаходження. Відтак, лімінальність передбачає певну стадію деструктивності, втрату визначеності [6, с. 133].

Із вищезазначених особливостей випливає, що дигітальний дискурс загалом та кодопоетичні твори зокрема виступають найбільш сприятливим середовищем для конструювання мультимодальної образності лімінального, яку трактуємо в ракурсі варіативності виявів лімінальності в сучасному англомовному поетичному дискурсі, що обумовлено лінгвокогнітивною специфікою творення такої образності.

Розглянемо мультимодальний кодопоетичний твір Дж.Кейлі "The Speaking Clock". Це мобільний кібертекст, що весь час перетворюється, плине, рядки перетікають один в інший, на зміну цілим строфам приходять нові. Саме ці характеристики активізують фокус дифузності, який є однією зі смислових домінант лімінальності. І форма, і зміст апелюють до сприйняття таким чином, щоб читач "посмакував" мінливість часу, невловимість кожної миті, але й одночасно відчув постійність роботи годинника, ототожнено з безперервною циклічністю часу. Це парадоксальне поєднання мінливості та постійності. Когнітивним підґрунтям образу лімінального часу виступає концептуальні метафори ЧАС Є РУХ, ЧАС Є ВОДА, ЧАС Є ЦИКЛІЧНІСТЬ (cycle of time), ПОСТІЙНІСТЬ, остання з яких є протилежною до перших двох.

Результати та їх обговорення. Результатом даного дослідження є виокремлення домінуючих рис кодопоетичних творів, таких як девіантність, гетерогенність, гібридність, інтерактивність та лімінальність з точки зору змісту і форми. Окреслення і аналіз цих рис кодопоетичних творів сприяли виявленню специфіки конструювання даного різновиду англійсько-мовного дигітального дискурсу та засвідчило його гетерогенний характер.

Висновки. Розуміння образу лімінального як мультимодального конструкту, що інкорпорує передконцептуальну, концептуальну, вербальну та невербальну іпостасі, обумовлює необхідність використання нових методів детального аналізу кожної із них. Дане дослідження відкриває перспективи подальшого поглиблення вивчення дигітального англомовного поетичного дискурсу, а зокрема — кодопоезії, а також поезії, середовищем виникнення якої є спеціальне програмне забезпечення для генерування поетичних текстів або ж середовище комп'ютерних ігор.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белєхова Л. І. Словесний образ в американській поезії: лінгвокогнітивний погляд : [монографія] / Лариса Іванівна Белєхова. [2-е вид., доповнене і перероб.] М. : Звєздопад, 2004. 376 с.
2. Воробйова О. П. Смак "Шоколаду": інтермедіальність й емоційний резонанс / О.П. Воробйова // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Філологія. К. : Вид. центр КНЛУ, 2012. Т. 15, No 1. С. 5-11.
3. Маріна О.С. Парадоксальність у сучасному англомовному поетичному дискурсі: когнітивно-семіотичний вимір: дис... д-ра філол. наук: 10.02.04. Київ, 2016. 434 с.
4. Маріна О.С. Сучасний англомовний дигітальний англомовний художній дискурс: орієнтири лінгвістичних досліджень / О. Маріна. Сучасний англомовний дигітальний

- англомовний художній дискурс: орієнтири лінгвістичних досліджень // Херсон : Південний архів, 2017. С. 107–113.
5. Тернер В. Символ и ритуал / В. Тернер. М.: Наука, 1983. 277 с.
  6. Тульчинский Г.Л., Эпштейн М.Н. и др. Проективный философский словарь. – СПб.: Международная Кафедра (ЮНЕСКО) по философии и этике СПб Научного Центра РАН, 2002. 297с.
  7. Bell, A., Ennslin A., Rustad, H.K. Analyzing Digital Fiction (Routledge Studies in Rhetoric and Stylistics). Routledge : New York, 2014. 224 p.
  8. Cramer F. Digital Code and Literary Text / Florian Cramer. URL: https://www.netzliteratur.net/cramer/digital_code_and_literary_text.html
  9. Funkhouser, Prehistoric Digital Poetry: An Archaeology of Forms. 1959–1995. 408 p.
  10. Gibbons, A. Multimodality, Cognition, and Experimental Literature. London / New York : Routledge, 2012. 260 p.
  11. Kirby A. Digimodernism : How New Technologies Dismantel the Postmodern and Reconfigure Our Culture A. Kirby. New York; London : Continuum, 2009. 288 p.
  12. Nørgaard, N. (2010). *Key Terms in Stylistics* [eds. N. Nørgaard, B. Büsse, R. Montoro]. London / New York : Continuum. 269 p.
  13. Tsur R. Playing by Ear and the Tip of the Tongue. Precategorical Information in poetry / Reuven Tsur. — Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins Publishing, 2012. 310 p.
  14. Code Poetry – The Art of Poetry Meets The Logic of Code [Electronic Resource]. URL : <https://www.codeinstitute.net/blog/code-poetry/>

REFERENCES

1. Belekhova, L.I. Verbal image in American poetry: linguo-cognitive perspective : [monography] / Larysa Ivanivna Belekhova. [2 ed.]. М. : Zvezdopad, 2004. 376 p.
2. Vorobyova O.P. The taste of "Chocolate": Intermediality and emotional resonance. In Bulletin of Kyiv National Linguistic University, 15 (1). 2012. P. 5-11.
3. Marina, O.S. (2016). Paradoksal'nist' u suchasnomu anglomovnomu poetychnomu dyskursi: kognityvno-semiotychnyi vymir: dys... d-ra filol. nauk: 10.02.04. K. 2016. 434 p.
4. Marina O.S. Suchasnyi anglomovnyi dygital'nyi hudozhniy dyskurs: oryentry linvistychnyh doslidzhen' // Kherson : Pivdennyi arkhiv. 2017. P.107-113.
5. Terner, V. Symbol and Ritual / V. Terner. – М.: Nauka. 1983. 277 p.
6. Tul'chinskiy, G.L., Epshtein, M.N. i dr. (2002). Proektivnyi filosofskiy slovar'. SPb.: Mezhdunarodnaya Kafedra (YUNESKO) po filosofii i etike SPB Nauchnogo Tsentra RAN.

Digital aspect of imagery of liminality in modern anglophone poetic discourse

K. A. Lysova

Abstract. This article focuses on outlining the most important aspects of the transdisciplinary approach to the phenomenon of liminality exploration, and also defines its place in modern poetic anglophone discourse. The research describes imagery of liminality and its components on the material of modern poetic anglophone discourse. Image of liminality is considered as a four-level multimodal construal which incorporates preconceptual, conceptual, verbal and non-verbal components. Creating images of liminality occurs at the crossing of two and more modi (modus) of modern poetic anglophone discourse (verbal, visual, audio and audio-visual). Dynamic development of poetic discourse and the tendency towards constant changes in its sense and form led to the emergence of brand-new types of poetic texts. This in its turn demands elaboration of a complex methodology for liminal imagery analysis which explains poetic texts entering the multimodal dimension. Through the multimodal lens, appearance of new artistic forms inevitably leads to a number of changes in the literature functions. Currently it is quite difficult to imagine a person without a cell-phone in his hands, and the expressions like: "Let me google it!" have become a part of human cognitive activities. In such conditions development of conceptually new theoretical approaches to the fiction entities analysis (including poetic forms) gains utmost importance. The article points out the causes and tendencies peculiar to modern anglophone poetic discourse development that led to the emergence of a new type of digital poetry that is code-poetry (cyber-poetry, e-poetry). There are different techniques accumulated in the formation of code-poetry imagery, such as linguistic, digital, interactive. As a result, techno-image looks like a holographic 4D unit from the point of view of its structure and "hybrid" in terms of its form. Thus, liminality is viewed as one of the dominant features of codeworks that defines the specificity of their creation by authors and the manner of their perception by readers. Codeworks do not always represent a working program that can be compiled and processed by a computer. A number of means are incorporated to combine various text forming techniques in construing imagery within code-poetry – linguistic, digital, interactive. According to the character of reader-text relations codeworks can be interactive, passive or semi-interactive. These masterpieces can be either fully created with the help of any programing language and still remain understandable and "readable" to a mediocre recipient or they can be composed with the help of computer code enriched by parts of "human" language. Thus, one of the dominant features of codeworks is their liminal nature that determines the manner of their creation and the way readers perceive them.

Keywords: *imagery of liminality, multimodal construal, digital discourse, digital linguistics, complex methodology.*